

Kongens biler - side 7

Husokkupasjon på Vålerenga – side 8

Vålerenga bydelshus 30 år - side 10

VÅLERENGA HISTORIELAG - vi tar vare på fortiden for fremtiden

nr. 4 - 2017
20. årgang

MER GAMMELT ENN NYTT

God jul!

Medlemsmøte 30. januar - se side 3

Årsmøte 6. mars

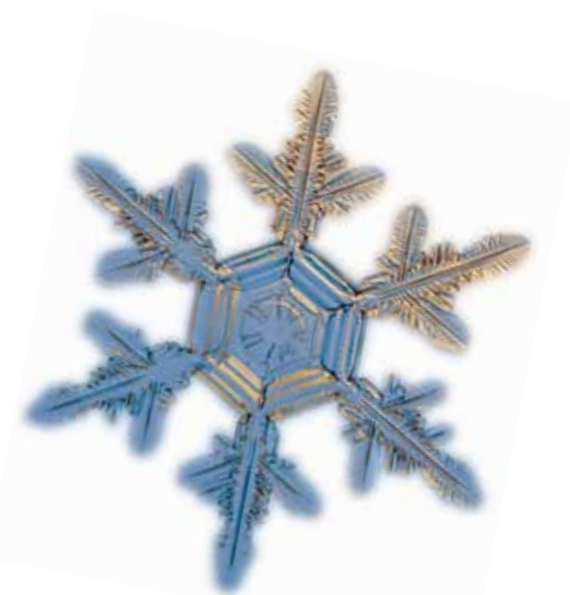
Av Even Haugseth

Før vi avslutter dette året

Dette året går mot slutten, og vi kan se tilbake på to fine medlemsarrangementer i siste kvartal. I oktober hadde vi igjen gleden av å invitere til historielagets største aktivitet dette året, fotoutstillinga. Hver gang krever den mye og grundig forarbeide og en stor innsats fra mange mens den står på lørdag og søndag. Det hele avsluttes med en intens ryddedugnad og få levert tilbake gjenstandene som vi har lånt. I år var det virkelig mange som var med og dro lasset ipå denne store dugnaden. Vi nevner ingen ved navn, men styret vil sende en stor takk til alle som var med på en eller annen måte. Vi har etter hvert mye erfaring på dette, og når det kombineres med innsatsen til mange interesserte og pålitelige folk, blir det et godt resultat. Ta gjerne en titt på sekretærens referat i dette bladet.

Novembermedlemsmøtet hadde undertegnede dessverre ikke mulighet til å få med seg på grunn av ferie. Etter de tilbakemeldingene som har kommet fra de frammøtte, ble også dette en vellykket kveld med et sjeldent tema: Kongens biler. Hyggelig at en fra Vålerenga, Tom Nordlie, kunne komme til oss å fortelle om dette. Takk både til han og til styret og medlemmene som bidro til at dette ble et fint møte. Håper at de frammøtte var fornøyde med historielagets nyinvestering som er en framviser. Den regner vi med å få glede av på mange av arrangementene våre framover.

Det nye årets første medlemsmøte finner sted tirsdag 30. januar. Temaet er Østmarka, og det er få som kan så mye om den som kveldens gjest, Even Saugstad. Dette har vært og er et yndet utfluktsområde, spesielt for den østlige delen av byen. Allerede da idrettspedagogen Johan Skau underviste på Vålerenga skole, var det ofte til Østmarka han tok med elevene. Hans motto var: Lek, idrett og friluftsliv er de viktigste tingene mot skolens verste fiende, gatelivet. Barn og ungdom skulle oppdras med en sunn sjel og et sunt legeme. Ikke rart at han ble VIF's første æresmedlem. Saugstad har gitt ut flere bøker om Østmarka, og disse kan kjøpes på møtet. Kanskje lurt å ta med kontanter. Håper å se mange av dere også på dette møtet.

6. mars er det igjen årsmøte. Det hadde vært fint om flere enn vanlig kommer på dette møtet, og slapp av: Det er lite sannsynlig at du blir valgt til noe dersom du ikke er spurt på forhånd av valgkomiteen. Velkommen!

Det som står igjen helt til slutt: Styret ønsker alle leserne riktig god jul og et godt nytt år i 2018.

Og vinneren er!

Også i år hadde vi lotteri på fotoutstillinga. En har tydeligvis mer vinnerlykke enn andre. Haide Østreng, ble i år som i fjor, vinneren av det flotte bildet med motiv fra Vålerenga som Fred Arild Ruud hadde gitt til dette formålet. Vi gratulerer vinneren og takker de som støttet oss og kjøpte lodd. Selvfølgelig en ekstra takk til kunstneren som ikke svikter oss.

Forside:

Bildet viser Etterstadgata 8 og 10 slik det skal ha sett ut rundt 1935. Bak titter gamlehjemmet som ble åpnet i 1917, fram. Fotograf er ukjent/Oslo museum.

I forrige utgave skrev vi om Biskop Jens Nilssøns gate, og vi har fått følgende kommentar fra en av leserne:

Det er en viss risiko ved å bruke bygrenser som dokumentasjon på byområdeareal. Vålerengen gård ble vel delvis innlemmet i Kristiania ved byutvidelsen i 1859, da grensa blei flytta til rett innenfor Kafe Eno, over til Vålerenggata, ned Vålerenggata og tvers gjennom den ubebygde tomte til Frelsesarmeen. Derav navneskiftet i St. Halvards gate/Strømsveien og kafenavnet i Strømsveien 1 (en). Den bygrensa er

ikke ensbetydende med gårdsgrensa. Bygrensa ble så flytta opp utafor Etterstadgata i 1878, men var det til grensa mellom gårdene eller til et annet hensiktsmessig nivå? Grensesteinen ved kolonihagen beskriver vel bare bygrensa?

Milton Raiby

Redaksjonen tar med seg den, Milton. Her må en nok studere bruks- og gårdsnr. på de forskjellige eiendommene for å være helt sikker.

MEDLEMSMØTE 30. JANUAR

kl. 19:00 i menighetssalen Vålerenga kirke

Even Saugstad:

ØSTMARKA FRA DA TIL NÅ

Gjennom spennende historiske bilder og bilder som viser markas vakre natur i dag, tar vi turen gjennom Østmarka. Vi får høre om eneboere, krigens helter og slitere på husmannsplassene men også tips til turmål enten det er ski, fot eller kano som brukes. Østmarka naturreservat og Sarabråten med sin spennende historie blir også omtalt. VIFs første æresmedlem og mannen som blir betegnet som «Østmarkas oppdager», kaptein Johs. Skau, får også bred plass i foredraget. Even Saugstad som holder foredraget har gitt ut en rekke bøker om Marka, nå sist «Mystikk og overtro i Oslomarka» og tidligere «Østmarka fra A til Å» og «Sarabråten - godset i skogen». Han var i 11 år vertskap på Sandbakken markastue. Det vil bli mulig å få kjøpt foredragsholderens bøker i forbindelse med arrangementet.

Kaffe og vafler slik vi pleier. Nå kan du også betale for dette med VIPPS. Vi er takknemlige for litt hjelp til bæring av stoler fra gangen og inn i salen og tilbake av de som har mulighet.

Velkommen!

Fotoutstilling 14. og 15. oktober

av Håkon O. H. Engh / foto: Bjørn Granlund

Vel blåst! Nok en fotoutstilling er blitt historie. Årets store kraftanstrengelse er enda en gang lagt bak oss. Vi var like spent som ved alle tidligere utstillinger, da dørene ble åpna og publikum inntok salen. Også i år kunne vi med lettelse og glede notere stor interesse, stort frammøte (spesielt på søndag) og mange gode tilbakemeldinger.

2017 har vært et begivenhetsrikt år på mange måter. Vi kunne markere passering av flere viktige milepæler. Det er for eksempel 25 år siden Vålerengas kamp mot den drepande trafikken i Strømsveien ble krona med seier, samme år som historielaget ble stifta. Og det er 20 år siden historielaget begynte med årlige gatevandring og vandreteater for medlemmene. Det er blitt en god tradisjon å la dette avslutte vårsemesteret. Vi kan selvfølgelig heller ikke glemme at det er 30 år siden Vålerenga bydelshus ble stifta. Et meget viktig kapittel i gjenerobring av bydelen vår. Noen vil kanskje allikevel si at

den største begivenheten var at VIF endelig kunne ta i bruk sin egen stadion, etter 104 års ventetid. Og det er neppe mange som vil kalle den noe annet enn Vålerenga Stadion, uansett hvilket offisielt navn den måtte ha. Alt dette var selvfølgelig temaer på fotoutstillinga. Og i tillegg kunne Vålerenga feire en hundreåring, nemlig «gamlehjemmet» i Etterstadgata.

Et annet hovedtema var reingjøring i gamle dager. Mange nikka gjenkjennende til gjenstander, plakater og oppslag. Det falt mange humrende kommentarer om dameundertøyet på tørkesnora. Noen fikk kanskje en ny forståelse av betegnelsen «underbukser»? Å kalle dem truser ville være ganske absurd. Referenten kjenner en språkprofessor og humoranalytiker som antakelig ville ha kalt det typisk «inkongruenshumor». Det var ganske imponerende og fastslå at den gangen da folk hadde dårlig råd, og hver time av dagen var besatt av nødvendige gjøremål, da kosta de på seg å lage avansert og tidkrevende

pynt på nyttegjenstander, enten det var klesplagg, håndklær, laken, duker eller andre ting. Og det meste av det ble ofte laget i dårlig lys på seine kvelder.

De faste innslagene «Vålerenga før og nå», lansering av neste års kalender og «Nye Jarlen kino», var selvfølgelig også med. Klassebildene hadde fått ekstra stor veggplass i år, og det falt åpenbart i smak for mange. Det var til tider antydning til opphopning foran disse veggene, av folk på ivrig leting etter kjente ansikter og etter å sette riktig navn på dem.

I et drøyt år har to av varamedlemmene i styret, Reiner Schaufler og Bjørn Arild Gjerdalen, lagt ned mye arbeid i bokprosjektet «Gatelangs på Vålerenga». En bildebok som skal vise bilder samlet i løpet av historielagets første 25 år. Dette hadde selvfølgelig også fått sin vel fortjente plass. Planen var at boka skulle komme ut i år, men så dukka det opp nytt og verdifullt stoff som var vel

verd å vente på. Vålerengafolk og alle andre med interesse for bydelen vår har all grunn til å se fram til denne utgivelsen.

I tillegg til alt det nevnte hadde Fred Arild Ruud, vårt mangeårige medlem og tidligere redaktør av «Mer gammelt enn nytt», salgsutstilling av egne bilder i kirkestua i annen etasje. Mange fant veien opp trappa, og mange lot seg friste til å kjøpe. Fred Arild forarte også i år et av sine flotte bilder som premie i lotteriet vårt. Vi sender en stor og fortjent takk!

Kjøkkenets vaffer og kaffe gikk unna som vanlig. Våre nye caps, krus og piqueskjorter var også etterspurte varer, foruten kort, bøker og mye annet. Salget ga en god ekstrainntekt til drifta av historielaget. Kassereren var i alle fall fornøyd.

Noe ekstra gledelig denne gangen var at så mange deltok i selve avviklinga av begivenheten. Det gjorde også at alt det vi brukte to hele dager til å rigge opp, ble tatt ned og brakt opp til lageret i kirketårnet på 52 minutter. Ny rekord! Vi retter en stor takk til alle som på en eller annen måte bidro til nok en vellykket utstilling! Hvert år er det også besøkende som blir observert både på lørdag og søndag, og denne høstens utstilling var intet unntak. Det tar vi som enda et godt tegn på at dette årlige eventementet blir satt pris på. Det er slikt som får oss til å fortsette år etter år. Hvis ikke noe helt uforutsett og uoverskuelig skulle inntreffe, møtes vi derfor til ny utstilling i oktober neste år.

Oppe: Både barn og voksne tok turen innom årets utstilling. Det ser ut som disse jentene likte seg godt i avdelingen «Renhold i gamle dager». Fra venstre Ida-Eline Engh, Lucia Maria Engh Parrish og Inez Elisabeth Engh.

I midten: Takket være bidrag fra mange medlemmer, kunne «renholdsavdelingen» by på alt fra mamelukker til sinkvaskbaljer og vaskebrett.

Nede: «Krambua» i gangen var Gro Shakesbys tilholdssted under store deler av utstillinga. Mange var innom og sikret seg bøker, kalendere, caps og krus eller støttet oss ved å kjøpe lodd i lotteriet vårt.

Foto: Bjørn Granlund

Kongens biler

Referat fra medlemsmøtet 21. november

I styreleder Even Haugseths fravær ønsket nestleder Haide Østreng velkommen til årets siste medlemsmøte. Ca. 80 publikummere hadde latt seg friste til å trosse farlig glatte føreforhold for å høre bilentusiasten Tom Nordlie fortelle om kongens biler. Vanligvis snakker han til medlemmer i diverse motorklubber, så kveldens kåseri var spesialtilpasset for tilhørere som sannsynligvis er mindre interessert i å høre tekniske detaljer om forstillinger, hjuloppheng, bremsesystemer osv.

I slottsgarasjene har det stått mange biler siden Kong Haakon VII tok avgjørelsen om å la hestene få hvile litt. Han ville imidlertid ikke ha noe motorkjøretøy før et skikkelig lovverk var på plass. Det fantes ikke engang noen regel for hvilken side av veien man skulle kjøre på. Den etterlyste loven kom i 1913, og lovgiverne bestemte at alle kjøretøyer skulle holdes på høyre side. Da var tida endelig moden. Kanskje Kongen også lot seg påvirke litt av dronning Maud? Hennes far, kong Edward VII, var nemlig

en stor bilentusiast. Det norske kongehusets første automobil var en belgisk Minerva. Bilen var åpen og hadde en sleidemotor, som var mer stillegående enn motorer med konvensjonelle ventiler. Karosseriet var bygget av et verksted i Møllergata. En lukket utgave av samme type ble også innkjøpt. Denne kan i dag sees på Teknisk Museum på Kjelsås. Disse bilene hadde registreringsnumrene A-1 og A-2.

Som en kuriositet må det imidlertid nevnes at 9-årige kronprins Olav ble kongehusets aller første bileier, ett år tidligere enn sin far. I 1912 lanserte Cadillac verdens første bil med elektrisk selvstarter. Som et PR-stunt i den forbindelsen laget fabrikken tre kopier i skala 1/3. Lekebilene ble drevet av de nye startmotorene og kunne kjøre 15 engelske mil (24 km) mellom hver batterilading. Dronning Alexandra kjøpte alle tre. Dermed endte en av dem altså i Kristiania som gave til hennes barnebarn. Denne kan også beundres på Teknisk Museum.

Da kong Haakons biler trengte erstatning i 1926, ble det enda en Minerva. Denne ble brukt fram til krigen, og dens videre skjebne er ukjent.

Kronprins Olav var atskillig mer bilinteressert enn faren. Da han ble gammel nok, ville han rimelig nok ha «noe ordentlig» å kjøre med. Det ble en FIAT 501, et lite og nøkternt kjøretøy som fikk skiltnummeret A-3. I 1928 ble den bytta ut med en større og mer staselig Lincoln. Den fikk også nummeret A-3 og var i bruk til 1934. I dag tilhører den et privat museum i Bergen.

Den unge Olav var også interessert i motorsykler. Han skaffet seg en engelsk Ariel, en amerikansk Harley Davidson og en tredje av ukjent merke. Alle tre gikk dessverre tapt i brannen på Skaugum i 1930.

Også kongefamiliens damer måtte selvfølgelig ha bil. Dronning Maud hadde først en amerikansk Marmon i Norge og en svær Sunbeam i England. Marmon og Cadillac er forresten to av meget få bilmerker som er blitt serieprodusert med V-16 motor (seksten sylindere i V-form). Motorkrafta på rundt 200 hk var enormt mye i begynnelsen av '30-tal-

let. Mauds Marmon var imidlertid av en mer nøktern utgave og hadde «bare» en 8-sylindret rekkemotor. Marmon introduserte for øvrig sin første elektriske selvstarter i samme år som Cadillac.

Märtha, som var svensk, hadde naturlig nok en Volvo. Bilen var en gave fra «finere svenske fruer». For noen år siden ble den gjenfunnet på Økern i Oslo.

I 1928 supplerte Haakon VII bilparken med en Lincoln. Denne var kongens «grombil» helt til han døde i 1957. Den ble bl.a. brukt under flukten til Elverum i april 1940. Taket har fremdeles merker etter bombesplinter fra tyskernes forsøk på å få has på kongen. I seinere tid ble den brukt i gjengivelsen av flukten i filmen «Kongens nei». I 1933 ble enda en Lincoln anskaffet, denne gang en V-12. Også denne bilen finnes fremdeles, men kongen likte den aldri og foretrakk 1928-modellen.

Maud kjøpte i 1934 en engelsk Humber. Den beholdt hun til sin død i 1938. Slottet beholdt den til 1954, da den ble bytta ut med enda en Humber. I dag er den i Tom Nordlies eie. Den andre ble solgt til en av livvaktene på 1970-tallet og finnes i dag i Orkdal.

Olav foretrakk amerikanske biler. I 1934 kjøpte han en Buick som fikk nummeret A-459 på skiltene. Til hans død i 1991 hadde han alltid en bil med dette nummeret.

I 1939 var kronprinsparet på rundtur i USA. Under besøket ved Buickfabrikkene i Flint, Michigan, fikk de en bil i gave. Den ble tatt med til Norge sammen med en Ford som de mottok ved fabrikkene i Dearborn. De fleste tror nok at det var denne Buicken kronprins Olav satt i med Max Manus som livvakt på det berømte fotoet fra triumfferden gjennom fredsrusens Oslo i mai 1945. Det var imidlertid en lånt bil, som i dag står i bilmuseet i Horten. Derimot brukte kong Haakon «gavebilen» ved sin hjemkomst 7. juni. Denne er fortsatt i god stand og tilhører slottet.

Da USA kom med i krigen, etter det japanske angrepet på Pearl Harbour 7. desember 1941, ble amerikanske bilprodusenter beordra til å lage

krigsmateriell; stridsvogner og andre militære kjøretøyer, kanoner, fly, flymotorer osv. En eneste fabrikk fikk fortsatt en stund produsere personbiler, nemlig Packard. I slottsgarasjen finnes derfor også en Packard Touring Limousine fra 1942. På bestilling fra kong Haakon ble den frakta i konvoi fra USA til Liverpool og tatt med til Norge i 1945. Den ble vesentlig benytta til å frakte prominente gjester til og fra slottet. Kongen brukte den sjelden. Undertegnede referent legger for egen del til at Packard seinere produserte den engelske flymotoren Rolls Royce Merlin på lisens. Merlin motoren ble brukt i legendariske flytyper som Spitfire, Hurricane, Mosquito, Lancaster og en mengde andre. De som ble laget av Packard ble vesentlig brukt i jagerflyet P-51 Mustang, som av mange betraktes som 2. verdenskrigs beste. Og fra Fords fabrikker i Dearborn kom tunge firemotors bombefly i stort antall.

Ved frigjøringa i 1945 ble en svær Mercedes Benz 700 overtatt fra øverstkommanderende for de tyske styrkene i Norge, general Von Falkenhorst, og fikk skilt nr. A-5. At Hitler hadde maken forteller at dette var en prestisje- og kvalitetsbil av høy klasse. Olav nektet å bruke den fordi den hadde tilhørt okkupasjonsmakta. Den ble imidlertid stående i slottsgarasjene til hans død. I dag kan den sees i et amerikansk museum, kjøpt for 50 millioner kroner! Olav kjørte aldri tysk bil.

I 1951 kjøpte Olav en Cadillac Fleetwood, som så ble solgt til USA. Seinere ble den kjøpt tilbake og eies i dag av en Am-Car klubb. Neste bilkjøp var en Buick Roadmaster, modell 1955. I 1966 kom så en Lincoln Continental (skiltnummer A-5). Denne ble brukt både da Harald og Sonja gifta seg og ved bryllupet til Håkon Magnus og Mette Marit. Bilen ble solgt, men seinere kjøpt tilbake. Den er fremdeles i utmerket stand.

Året etter fulgte enda en Cadillac Fleetwood (A-6), som Olav brukte mye. Han likte å kjøre selv, spesielt til skiutflukter ved Holmenkollen. Det burde han kanskje ikke ha gjort, for sjåføren som satt ved siden av uttalte ved en seinere anledning at han var livredd hver gang.

«Folkegaven» til Olav V ved feiringa av hans første 25-år som konge i 1982, var en spesialbygget Lincoln Town Car. Da bilen kom til landet, var kongen på reise. For at ikke pressen eller andre nysgjerrige skulle få se den før ham, sto den under politibevoktning døgnet rundt. Bilen er nå i privat eie og fremdeles i førsteklasses stand.

Daværende kronprins Harald fikk sin første bil på attenårsdagen i 1955. En Peugeot 203 ble gitt som gave fra Kongelig Norsk Automobilklubb. Denne fikk seinere plass på et bilmuseum i Lørenskog. Hans neste bil ble en Edsel. Dette merket ble lansert av Ford i 1958, etter flere års forberedelser og gransking av markedspotensialene. Bilen var oppkalt etter Edsel Ford, Henry Fords sønn og var venta å bli en stor salgssuksess. I stedet ble den en av de største fiaskoer i amerikansk bilhistorie. Haralds bil ble registrert som C-570. Dette nummeret har seinere gått igjen på hans biler.

Kong Harald var den første av Norges konger som gikk til anskaffelse av tyske biler. Det begynte med en BMW, og hovedbilen hans i dag, A-2, er en superutgave av Audi til 3 millioner kroner.

Tom Nordlie, kveldens foredragsholder, fikk engang som gave fra slottet en gammel Volvo. Karosseriet var laget av Sentrum Karosserifabrikk i Mariboes gate midt i Oslo. For at alt skulle gå formelt riktig for seg ble det skrevet ordentlige eierskiftepapirer med en salgspris på 1,- krone. Det ble sagt at han selvfølgelig ikke behøvde å betale, men han insisterte og la et kronestykke på bordet. Nordlie er fremdeles eier av denne bilen. Og her kan undertegnede heller ikke dy seg for å legge til noe. I samme gård som karosserifabrikken bodde nemlig også en av sjåførene på slottet, og rett som det var kom han hjemom i gata med en av «firmabilene». Undertegnede, som i sine fem første år (1944-1949), bodde i gården ved siden av, var lekekamerat av sønnen og har ved flere anledninger vært passasjer i kongens biler.

*Håkon Olav Harald Engh
(Republikaner som ved denne anledningen tillater seg å bruke fullt navn)*

En tid full av entusiasme

av Petter Opperd / Bilder fra 1970-tallet: Odd Magnar Solbakken

Hvis vi ser for oss Vålerenga på 1970-tallet, var det en bydel preget av en enorm gjennomgangstrafikk som holdt på å ta kvelertaket på beboerne her. Et stort rivingsspøkelse truet også den gamle bebyggelsen. Takket være flere entusiastiske ungdommer som kom flyttende hit, mange av dem på utkikk etter et rimelig sted å bo, ble det økt fokus på å bevare de gamle husene. Mange av de fraflyttede og falleferdige husene ble reddet i siste liten. Både innflytterne og folk som vokste opp på Vålerenga, var med på husokkupasjoner. Dette sammen med den store innsatsen som Vålerenga Vel gjorde, skulle bli redningen for Vålerenga. Vi har møtt en som opprinnelig kom til byen fra Gausdal. Etter hvert ble han husokkupant her.

Det var sommeren 1975. Vi var 15 – 20 ungdommer som okkuperte Hedmarksgata 2 og 4, samt Strømsveien 49/51, det er huset på hjørnet av Etterstadgata og Strømsveien (Sotahjørnet). Kommunen ville rive all den gamle trehusbebyggelsen langs Strømsveien. Vi mente den var verdt å bevare. Dessuten manglet mange av oss et sted å bo, forteller Odd Magnar Solbakken.

Mye jobb

Det var en tid full av entusiasme og aktivitet, en inspirerende tid å være ung. Hvordan vi kom oss inn i husene husker jeg ikke, men de var fulle av møkk og søppel, så vi måtte starte med en enorm rydde- og vaskejobb. Veldig mange av vinduene var knust og måtte skiftes ut.

Men med pågangsmot og optimisme, gikk det meste.

Solbakken forteller at så godt som alle okkupantene var i full jobb, de fleste i industri eller i bygningsbransjen, så arbeidet i de okkuperte husene måtte skje på fritida, på kveldene og i helger.

Etter hvert fikk vi leilighetene klare en etter en. Det var en utslagsvask tilkoblet kommunalt vann i hver leilighet, men bad fantes ikke. Do var utedasser på gårds-plassen.

Strøm fikk vi til etter hvert, jeg husker ikke helt hvordan, men det var ikke spesielt problematisk. Sånne ting var nok enklere den gangen. Etter en stund fikk vi også bygd oss et felles bad.

Solbakken mener bestemt at okkupantene egentlig ikke møtte noe motstand. Verken fra politi eller andre. Husene var jo tomme da de ble okkupert, og mange i området hadde nok stor sympati med bevaringstanken.

Dette var nok egentlig helt i starten på Vålerenga Vel, og Hedmarksgata 2 ble jo etter hvert til Bydelsbuset.

Selv om vi ikke møtte noe motstand, fulgte Overvåkingspolitiet nøye med på virksomheten. De satt med hatt, frakk og solbriller i en gammel Volvo på hjørnet!

Sånn som jeg husker det, jobbet vi hele tida, forteller Solbakken.

Det var rydding, vasking, oppussing, maling. Vi skiftet tak på husene etter en stund.

Strømsveien i tunnel nå!

Okkupantene deltok aktivt i arbeidet for å få tungtrafikken bort fra Strømsveien.

Trafikken var svært tett og det kunne være vanskelig å krysse gata. En stund gikk det en gangbro over veien fra Totengata til Ingeborgs gate, men kravet var å få veien lagt i tunnel. En lørdag formiddag stengte «halve» Vålerenga veien. Det ble umiddelbart enorme køer nordover og politiet kom, men de kom sørfra og vi slapp barrikaden og forsvant nordover, så de ikke kunne kjøre etter oss, for der var gata tett sperra av biler. Tunnelen ble jo en realitet etter hvert.

Ettertiden

Vi fikk etter hvert tilbud om å kjøpe gården fra Jabre Diesel for kr 175 000. Noe som vi etter mye om og men klarte å finansiere.

Jeg bodde i Hedmarksgata 4 fra sommeren 75 til slutten av 1981, forteller Odd Magnar Solbakken. Fra Vålerenga gikk ferden videre til hjemlige trakter for å overta en gård. Bondelivet ble det imidlertid ikke noe av. Etter noen år på St. Hanshaugen gikk ferden tilbake til Vålerenga i 1987 og et nytt oppussingsobjekt i Opplandgata. Der bor og trives jeg godt.

Odd Magnar Solbakken

1: Den gamle doktorgården i Hedmarksgata 4 under restaurering av busokkupantene. Gården ble kalt «Danneviggar'n» etter doktor Leif Dannevig som eide den før Olav Jabre.

2: Svalgangen på baksiden restaureres.

3: Hedmarksgata 4 under restaurering av busokkupantene.

4: En lørdag formiddag stoppet trafikken helt opp da Vålerenga Vel, beboere og husokkupanter stilte seg opp i Strømsveien. Ingen slapp forbi.

5: Taket repareres i Hedmarksgata 4.

6: Noen av ungdommene som okkuperte Hedmarksgata 4.

Sørg for at alle bor et sted, hører til i et nærmiljø, hvor det er noen som bryr seg om dem og gjør dem trygge, og derigjennom skaper forpliktelse hos dem overfor nærmiljøet og seg selv.

Professor Guttorm Fløistad

Vålerenga Bydelshus: Før – nå – og i framtiden

av Berit Skarholt, leder av styret i bydelshuset og Kirsten Paaby, medlem i jubileumskomiteen

Vålerenga bydelshus ble stiftet som andelslag i november 1987, og helgen 28. og 29. oktober ble 30 årsjubileet feiret med et stort jubileumsarrangement for barn og voksne. Huset ble offisielt innviet juni 1992 av Oslos daværende ordfører Ann-Marit Sæbønes, og ordfører Marianne Borgen holdt åpningstalen denne gang. Jubileet ble feiret med et rikholdig program med historiefortelling, barnekonserter, korsang og jazz. Et framtidstre var også satt opp for å få innspill og nye tanker om framtiden både for bruken av Bydelshuset og lokalmiljøet vårt på Vålerenga. Vi fikk mange gode forslag!

Historien om bydelshuset i Hedmarksgata 2, i krysset mellom Hedmarksgata og Strømsveien, er på flere måter historien om Vålerenga. Fra de første trehusene ble satt opp i 1860-årene, med huset som en del av et levende bymiljø i årene framover - via forfall og trusler om riving til okkupasjon, rehabilitering og nytt liv som bydelshus i 1992. Bydelshusets 30-årige historie skriver seg også inn i en større fortelling om betydningen av folkelig mobilisering, stedsidentitet og tilhørighet.

De første trehusene som ble satt opp på Vålerenga var ofte tømmerhus flyttet på kjerrer fra bygdene rundt byen. Strømsveien var en viktig hovedinnskjøring til Kristiania, og flere forretninger og annen virksomhet ble etablert i gata. I Hedmarksgata 2 var det i 1885 butikklokale i første etasje – i tillegg til at huset var bolig for 17 personer. Aamodt kolonial var siden en av flere forretninger; her har det også blitt solgt rullgardiner og blomster. Trikken passerte i Strømsveien.

I takt med velstandsutviklingen kom saneringsplaner for Vålerenga allerede før krigen, begrunnet i dårlige sanitærforhold og trange boliger, men lite ble realisert. Stadig økende bilisme og tung trafikk gjennom bydelen på 60- og 70-tallet førte til forfall, og mange av de gamle trehusene og tomtene ble etter hvert kjøpt opp av OBOS med tanke på riving og nybygging. Forståelsen for kvalitetene på Vålerenga og kampen for bevaring av bygninger og miljø økte, og i 1973 ble Vålerenga Vel stiftet. Stenging av

Strømsveien med trafikkaksjoner og protester mot riving var viktige saker utover på 1980-tallet. Hedmarksgata 2 skulle også rives. Huset ble okkupert, riving ble forhindret i 12. time og Vålerenga Vel og andre organisasjoner tok i bruk første etasje.

Vålerenga Vel hadde lenge ønsket å etablere et møtested i form av et bydelshus. Kommunen ga opp riveplanene og et andelslag ble stiftet med eget styre i november 1987. Huset ble formelt overtatt av andelslaget. En viktig milepæl i husets historie!

Dermed kunne arbeidet med å sette huset i stand begynne. Kommunen hadde overdratt bygget vederlagsfritt til andelslaget, og helt sentralt ble videre arbeid for å skaffe finansiering. Iherdig innsats sikret tilskudd fra ulike nasjonale og kommunale støtteordninger. Gode støttespillere i Oslo kommune var av uvurderlig betydning, ikke minst fordi de foreslo tiltaket med å etablere hybler i 2. etasje, noe som ga mulighet for lån i Husbanken.

Uendelig mange timer med frivillig innsats på utallige dugnader i helger og på hverdager var avgjørende for hele prosessen med planlegging, finansiering og oppfølging av

byggesaken. Bygget krevde total rehabilitering og etablering av nytt inngangsparti for å sikre universell tilgjengelighet. Medlemmer i styret og i ulike arbeidsgrupper bidro med ulike kunnskap om alt fra håndverkskompetanse, prosjektering, økonomistyring og prosessledelse. Huset har siden starten vært drevet utelukkende på frivillig basis. Det har dannet grunnlag for vennskap og nettverk på tvers av generasjoner. Barna ble med foreldrene på dugnader. Det ble en arena for å lære, å bli kjent og oppleve tilhørighet.

Våren 1991 ble det arrangert lokalt folkemøte i regi av styret, der det gjennom kafédialoger og andre kreative prosesser ble utformet framtidssvisjoner for huset og nærmiljøet. En av mange ideer som kom fram og ble prioritert var ønsket om å starte et historielag. Vålerenga Historielag ble stiftet 1. april 1992. Siden da har det blitt dokumentert lokalhistorie gjennom fotoinnsamling, bøker, kalendre, medlemsmøter, fotoutstillinger med mer. I år kunne Vålerenga historielag feire sitt 25 års jubileum. Et annet forslag var å arrangere julegrantenning. Dette har blitt en årlig tradisjon i samarbeid mellom Vålerenga Vel, Vålerenga bydelshus, Vålerenga skoles musikkorps, Speideren og flere

1. Vålerenga Pikekor holder konsert i anledning av jubileet.
2. Det lyttes til historien om bydelshuset.
3. Jazztoner v/ Ann-Helen Schølberg og Pierluca Taranta
4. Ordfører Marianne Borgen holder åpningstale.

andre lokale organisasjoner. Sommerfesten i parken og julegrantenningen er tradisjoner som samler stadig flere, både nye og gamle beboere i alle aldre. Vålerenga pikekor er også et barn av bydelshuset. Koret ble stiftet i 2008 og øver hver onsdag i bydelshuset. Piano- og gitarundervisning er et tilbud til barn og ungdom. 2. etasje rommer fortsatt hybler og 1. etasje leies ut til ulike private arrangementer; barnebursdager, konfirmasjoner, bryllup og andre fester.

Huset drives fortsatt av frivillige med en utleiegruppe og en dugnadsgruppe som står for utleie og vedlikehold. Det er mange oppgaver – det er bruk for flere frivillige krefter.

Jubileumsarrangementet ble derfor en god anledning til å formidle husets historie og se fremover. Det ble arrangert i samarbeid med Vålerenga Vel og Vålerenga Historielag. På

Bydelshuset 1990

Bydelshuset 2017

3

4

Et utvalg av ønskene fra Framtidstreet

lørdagen rettet programmet seg mot barnefamilier. I den fine musikkforestillingen «Hei på deg» inviterte Cathrine Bothner By og Eli Molaug Odland små og store til å synge med. Piano- og gitarelever opptrådte med mange godbiter. De første forslagene og ideene ble hengt opp på framtidstreet. På søndagen var det konsert

med Vålerengen Pikekor, og jazzkoncert med Ann-Helen Schøllberg og Pierluca Taranta. Begge dagene holdt Berit Skarholt og Kirsten Paaby et bildekåseri om bydelshuset historie med avsluttende oppfordring til å komme med forslag til ”de neste 30 årene i bydelshuset”, samt forslag til utvikling av flere møteplasser på Vålerenga. Det var mange gode samtaler over kaffekopper og kakebiter. Stor takk til alle som bidro med flotte premier til lotteriet!

De mange forslagene som ble hengt på framtidstreet har vi oppsummert i følgende tema:

1. Forslag til aktiviteter og arrangement i bydelshuset. I tillegg til ulike former for musikk- og kulturkvelder var det også ønsker om ulike kurs, byttemarkeder, reparasjonskafeer etc

2. Forslag til fysiske forbedringer i områder på Vålerenga. Her var flere inne på trafikk forholdene rundt bydelshuset, og mer generelt Strømsveien. Flere ønsket at plassen

foran Kiwibutikken kunne gjøres om fra parkeringsplass til en grønn og trivelig møteplass med plantekasser og benker.

3. Forslag til fellesarrangementer, samt en koordinering/årlig oversikt over arrangement på Vålerenga: ”Hva skjer på Vålerenga”.

30. november møttes representanter fra jubileumskomiteen, Vålerenga Bydelshus, Vålerenga Vel og Vålerenga Historielag for å gå igjennom alle forslagene og sette opp en plan for hvordan noen av ideene kan føres videre i praksis i nærmeste framtid, blant annet i samarbeid med de som eksplisitt hadde satt sitt navn på en idé. Av disse første skrittene kan vi blant annet nevne at Vålerenga Vel vil ta initiativ til å sette opp et årshjul ”Hva skjer på Vålerenga” og bydelshusets styre vil etablere en kultur- og arrangementsgruppe som tar for seg noen av de forslag som kom frem under tema 1. Partene ble også enige om at det var veldig nyttig med dette samarbeidet og legger frem over opp til to halvårige treff.

Hvor er dette?

Vålerenga forandrer seg stadig. Det meste av det vi ser på dette bildet, forsvant på slutten av 1980-tallet. Også her var det husokkupasjon. Noen som kjenner seg igjen? Kanskje er det noen som har bodd i disse husene og har noe å fortelle? Send oss noen ord på epost@valerenga.org eller kontakt en av oss i styret. På forhånd takk!

“Hvor er dette?” i forrige blad:

Vi synes det er så fint at leserne er lokalkjente på Vålerenga. I forrige medlemsblad tok vi med et bilde som både er gammelt, og at en knapt kan kjenne seg igjen der i dag. Først kom et beskjed fra Bjørn Frode Andersen om at han mente det var hjørnet av Østerdalsgata og Strømsveien. Han mente at Sotakafeen kunne skimtes bak. Så kom det en ny melding fra Grethe Berg Hansen. Hun kjente igjen bensinstasjonen på det samme hjørnet. Videre nerver hun Sotahjørnet og butikken til Ingvaldsen bak trikken. Hun forteller at hun bodde i Hedmarksgata og husker hanen på Sætre Kjeksfabrikk i Østerdalsgata.

Redaksjonen takker så mye for engasjementet deres. Vi håper på svar fra dere om bildet vi har med denne gangen.

Foto: Johnny Vaaga

Gatene på Vålerenga og der omkring...

av Petter Opprerud

Fridtjovs gate

Fridtjovs gate og Ingeborgs gate har begge offisielt fått sine navn etter sagaen om Fridtjov den frøkne. ”Frøkne” betyr ikke frøkenaktig, men tvert om modig. Fridtjov var en ung, kjempesterk helt som utførte mange store bedrifter, men for vår del er det viktig at han besøkte den gamle kong Ring. Kongen hadde en ung dronning som het Ingeborg Belesdatter og mellom henne og Fridtjov oppsto det søt musikk.

Fridtjovs gate er en kort og litt rar gate helt øst på Vålerenga. Den starter nesten borte i Etterstadgata der den er sperret med betongblokker og går ved siden av barnehagen fram til Sveriges gate. På den andre siden av gata ligger et lite, panelt tømmerhus som er fra 1864. Så fortsetter gata som vanlig gate ett kvartal langs den nye bygningen til Vålerenga skole fram til hjørnet ved skolegården i Orknøygata der den igjen sperres av betongblokker og blir til en gangsti.

Gata fikk sitt nåværende navn i 1879 i forbindelse med byutvidelsen året før. Tidligere lå den i Aker Herred og het, i følge lokalhistorisk Wiki, Østre gade.

Ingeborgs gate

Ingeborgs gate er også bare to kvartaler lang. Den går fra Strømsveien til Danmarksgate og i krysset ved Vålerenggata passerer den den gamle politistasjonen på høyre side.

Gata fikk navnet sitt i 1879, formelt etter sagaen om Fridtjov. Da Ingeborgs gate fikk sitt offisielle navn, bodde overrettssakfører Salomonsen på Vålerenga hovedgård. Hans fru het Ingeborg. Fra begynnelsen av 1800-tallet til 1856 bodde bispeenke Ingeborg Catharina Birchenbush, som giftet seg med kjøpmann Lars Steensgaard, på gården.

Om de tok hensyn til disse Ingeborg’ene da de skulle gi gata navn, blir spekulasjoner. En viss påvirkning hadde kanskje den mektige Salomonsen som eide hele Vålerenga. Gården ble ikke prestegård før Vålerenga menighet ble opprettet.

Dikteren Rudolf Nilsen bodde i følge Lokalhistoriewiki, i nr. 9 som barn.

Kjent balkong i Fridtjovs gate 6. Foto: Odd Magnar Solbakken.

Fridtjovs gate vinteren 1971. Foto: Odd Hildonen.

Ingeborgs gate i 1950 da småbutikkene fortsatt var på Vålerenga. Foto: H. Hals/Oslo Museum

Vålerenga-dirigent Ivar Thorstensen og «The Mockingbirds»

av Terje Paulsen

En vårdag i 1964 gikk jeg rundt i leiligheten vår på Etterstad som 19-åring, med en kriblende motivasjon til å etablere et band.

Vi hadde nettopp kvittet oss med det gamle Brødrene Hals-pianoet – utstyrt med et skilt hvor det sto skrevet «Brødrene Hals, Christiania 1856» – som min far hadde mottatt som betaling for et maleropdrag – og det var ingen tvil om at klimp- ringa på dette instrument et par år hadde gitt meg motivasjonen til å komme videre!

Joda, jeg fikk tak i tre karer som jeg visste hadde gode musikalske evner, og mitt forslag på bandnavnet «The Mockingbirds» – Spøkefuglene – ble raskt godkjent! Og så begynte jakten på en god vokalist, og sannelig klarte jeg å oppspore den herlige Rigmor Waler på Grunerløkka, kun 14 år, med en stemme penere enn Connie Francis!

Så fulgte søknaden min til vaktmesteren på Etterstad og nabo Lundstrøm om tillatelse til å anvende fellesrommet i Etterstad nr 18 som øvingslokale, vilket ble øyeblikkelig godkjent! Der ble det et evig bråk med støyklager fra naboer, men vi holdt ut og fikk laget et godt reportar, med etter hvert en god appell til de unge. Men støyklagene på Etterstad førte oss senere over til et øvingslokale på Høyenhall.

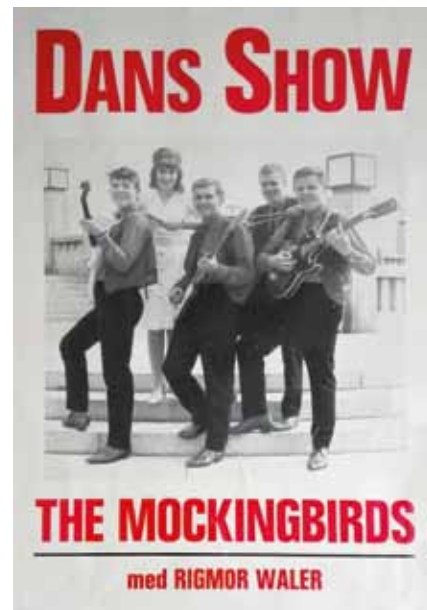
Men hva så? Hvordan skulle vi komme ut i verden med vårt lille band? Ville vi leve særlig lenge? Så dukket en annonse opp i avisene, hvor der ble invitert til påmelding til Talentjakten 1965 for band i Norge. Vi meldte oss på, skaffet oss selvlagde høyttalere, kjøpte forsterkere, mikrofoner og annet utstyr, og den 21. desember 1964 smalt det løs i Samfunnsalen kl 19.30. The Mockingbirds var påmeldt avdelingen for grupper. Så kom avstemningen, og det store eventyret startet: VI VANT AVDELINGEN FOR GRUPPER! Og melodiene vi spilte var «Lille dukke» samt min egen selvkomponerte «Flyvende tanke»!

Den kvelden i Samfunnsalen var den største i vårt liv, og aviser og ukeblad intervjuet oss! Vi bruste av stolthet. Så kom den enorme overraskelsen:

Mandagen etter ringer telefonen, og jeg fikk høre en kar presentere seg som Ivar Thorstensen – innspillings-sjef i plateselskapet Troll Records. Han fortalte også at han var dirigent for Vålerenga guttemusikkorps, og siden jeg hadde gått på Vålerenga skole hadde vi mye fint til felles! Ivar Thorstensen ble dirigent der 1. oktober 1964 og gjorde en kjempejobb med å rekruttere lærere til trommer, klarinetter og andre musikkklærere. Han gjorde også en stor innsats ved jubileumskonsertene i Aulaen både i 1945 og i 1970! Og mange husker ham som den flotte høyreiste dirigent på mange 17. mai-arrangementer!

Så sier Thorstensen til meg at han vil vi skal komme til plateselskapet for en prøvespilling med tanke på plateutgivelse, og igjen stoppet pusten hos oss 5 i bandet! Joda, prøvespillingen gikk bra, og dirigent Thorstensen ville gjerne spille inn på plate de to melodiene vi fremførte under Talentjakten.

Det endte med at dirigent Ivar Thorstensen inviterte oss til studioet sitt i Troll Records på Jernbanetorget, og etter noen timer var plata innspilt! Vokalisten vår Rigmor gjorde en flott innsats, og plata vår gikk ut i markedet med gode skussmål! Men hvor gikk veien videre? Joda, Vålerenga-dirigenten Thorstensen la det videre løpet på en utmerket måte for «The Mockingbirds», og snart sto jobbene våre i kø både her og der. Thorstensen startet med å skaffe oss en spillejobb på Kiel-ferga, vilket ble delvis et mareritt fordi vi var sjøsyke før Drøbak, og en beruset, dansende madonna klarte å trække ned en av de flotte nye høyttalerne vi hadde fått i premie på Talentjakten! Men de digre høyttalerkassene våre var enkle å åpne, vilket ga en viss fordel med alt det skjulte som ble plassert inne i de!

Og Thorstensen kjørte oss videre i vår band-verden, og plutselig en dag ringer han og forteller at vi har fått spillejobb på Rjukan samfunnshus, hvor det var en rekke filmskuespillere fra USA som spilte inn filmen «The heroes of Telemark»! Og hvem dukket opp på dansegulvet mens vi sto på scenen? Jo, selveste Kirk Douglas! Han viste en unik interesse for Rigmors herlige sangstemme!

Dirigent Thorstensen vandret videre med arrangementer for «The Mockingbirds», og sannelig klarte han å motivere Al Bishop i den berømte «The Deep River boys» til å dra på turne med oss da de var på Norgesbesøk i 1965!

Og aldri glemmes jobben han fant til oss på en diger låve i Geithus, hvor vi sto i andre etage og spilte «Jenka», hvor alle de 300 gjestene danset i takt, men så kjente jeg meg litt svaiende svimmel, og en vakt kommer løpende og roper: «Stopp musikken, stopp musikken, pælene gir seg, pælene gir seg»!

Vel, dette var noen ord om den fantastiske Ivar Thorstensen, som ikke bare var en rik ressurs for Vålerenga musikkorps, men også hjalp «The Mockingbirds» og mange andre band til noen uforglemmelige år i «musik- kens glade verden!»

Tusen takk til deg, dirigent og innspillingsjef i Troll records, Ivar Thorstensen!

KLASSEBILDE

Klasse 1 ag 1961/62

Hvilke 22 smilende smågutter er det lærerinne Katrine Raffel har med seg utenfor skoleveggen?

Er det noen som kjenner seg igjen eller noen som kjenner noen?

Bildet er et av mange som vi har har i arkivet vårt, og som vi har fått kopiere av Vålerenga skole.

Vi hører gjerne fra dere på epost@valerenga.no eller pr. brev eller telefon. På forhånd takk!

Klassebildet i nr. 3, 2017

I forrige medlemsblad hadde vi med et klassebilde av jentene i 7a fra 1948. Det hadde vi funnet i fotoalbumet til Astrid Borgås. Kate Wohlstedt gikk i samme klasse, så hun husker selvfølgelig venninnene sine fra skoledagene og sendte oss dette:

Hei!

Her kommer navnene til jentene på forrige klassebilde.

Øverst til venstre: Klasseforstander Annelise Zimmerlund, Bodil Reinskov, Unni Tharaldsen, Aud Thoresen, Liv Brattås, Bjørg Skjønneberg, Åse Laurenz, Ella Larsen, Else Pedersen, Elsa Jørgensen, Bjørg Haukeli, Reidun Hvaal, Evelyn Andersen, Jorunn Brøther, Kate Norderhaug, Tonni Stensby, Solveig Åsgård, Astrid Skramstad, Vera Kristoffersen, Elsa Pedersen, Bjørg Johannessen. Er ikke helt sikker på stavemåten, men ellers er jeg sikker.

Det blir et flott blad.

Hilsen Kate

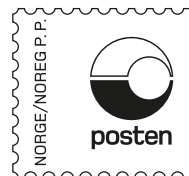
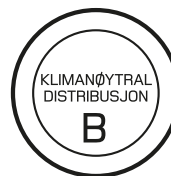
En annen som husker godt, er Milton Raiby, og han skrev dette til oss:

Det var to reine jenteklasser på Vålerenga i 1948. Søstera mi gikk i 7b/j og er fotografert på skoletrappa ut mot kjerka.

Redaksjonen takker for responsen fra leserne.

Avsender/Retur:

VÅLERENGA HISTORIELAG
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

MER GAMMELT ENN NYTT

Årgang 20 - nr. 4/2017
ISSN 1890-9094

Informasjonsblad for
VÅLERENGA HISTORIELAG

epost@valerenga.org

Bankkonto: 0530 04 78222

Leder

Even Haugseth

Nestleder

Haide S. Østreng

Kasserer

Gro Shakesby

Sekretær

Håkon Olav Harald Engh

Styremedlem

Bjørn Granlund

Varamedlemmer

Bjørn Arild Gjerdalen

Wenche Ekstrøm

Reiner Schaufler

Kalendergruppe

Anne Teppen

976 18 464

ateppen@live.no

Fotogruppe

Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:

Bjørn Granlund

901 80 290

foto@valerenga.org

Idrettsgruppe

Om bydelens idrettsmiljø

Bjørn Arild Gjerdalen

909 19 250

b.gjerdalen@gmail.com

Fotoutstillingsgruppe og redaksjon medlemsavisa

Even Haugseth

938 01 902

leder@valerenga.org

Layout og sats:

Reiner Schaufler

Korrekturleser:

Kate Norderhaug Wohlstedt

Salgstorget

Bestilling: foto@valerenga.org eller tlf. 901 80 290

- **Historielagets kalender 2018**
Kr. 100,- + porto

- **Historielagets Kopp 100,-**
Caps 100,-
Piquet-skjorte 180,-

- **VIF-bok Heia Vål'enga!**
Kr. 450,- + porto

- **VIF jubileums-CD med 42 låter 1973-2012 inkl. jubileumslåta "Stolthet, respekt og kjærlighet" av Trond Ingebretsen**
Kr. 199,- + porto

Vålerenga historielag på nett:

valerenga.org

www.facebook.com/valerenga.historielag

Så enkelt er det å støtte Vålerenga historielag

Tipper du, spiller lotto eller joker og vil gi overskuddsandelen (5% av tippebeløpet, ikke evt. premie) til Vålerenga Historielag, klipp ut og ta med kortet og vis det til tippekommisjonæren.

Takk for støtten!

3277489036462